

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24. — Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 17.

V Trstu, dne 1. septembra 1921.

Leto II.

Zveza slovanskih učitelj. društev v Trstu.

Vspored delegacijskega zborovanja „Zveze“ dne 10. in 11. septembra 1921 v Vipavi.

10. septembra: ob 11. predpoludne seja
upravnega odbora;

ob 15 seje odsekov;

ob 18 seja upravnega odbora in dolo-
čitev razporeda delegacijskega zboro-
vanja.

11. septembra: ob 9. predpoludne delega-
cijsko zborovanje po razporedu, ki ga
določi upravni odbor.

□□□□

Sklicuje se na predidjoča pojasnila, pri-
čakujemo, da se odzovejo vsi de-
legatje našemu vabilu, da po resnem
posvetovanju in preudarku podadò »Zvezi«
one smernice, ki so za njen obstoj ter naj-
uspešnejše njeno delovanje v prosep šolstva
in učiteljstva najprimernejše.

Tovariši(=ice) nedelegatje bo-
do nam dobrodošli gostje!

Kdor želi prenočišča, naj to pravočasno
javi tov. Julki Kalinovi v Vipavi z navedbo
dni, v katerih nameruje bivati v Vipavi.

VODSTVO.

AL. HREŠČAK:

Naše stališče

Delegatje, ki se v kratkem zberejo v Vipavi,
da bodo sklepali o važnih vprašanjih naše
Zveze, morajo slišati jasno besedo. Iz vseh
dosdanjih polemik niso mogli dobiti potrebne
jasnosti o glavnem problemu; nasprotno: zdi
se, kot bi obstojala vsa težava v različni oseb-
nih naziranj nekaterih tovarišev.

Morda je bila celo ona famozna izjava, ki je
poklicala v življenje problem Zveze? Vsaj v
polemiki zavzema izjava levov del diskusije.
Toda vsak razsoden delegat bo takoj razumel,
da tukaj ne tiči nikak problem. Če delegacija
izjavo sprejme ali odkloni, izvršeno bo to z
navadnim sklepom, vprašanje bo odstavlje-
no z dnevnega reda, in — mirna Bosna. Sklep
večine bo rešil to vprašanje. Kar se pa odpravi
z večinskim sklepom iz delegacijskega delov-
nega vspeveda, ne tvori nikake težave, težko
razrešljive organične naloge.

Česar se morajo delegatje jasno zavedati,
je tole:

Zveza stoji danes resnično pred najtežjo
svojo nalogo. Ta naloga je za našo Zvezo

življenskega pomena. To nalogo sem ime-
noval o priliki z besedo »diferencijacija«. Od
rešitve te naloge je odvisno zdravje, to se
pravi moralna kakovost naše organizacije in
njena delazmožnost.

To besedo »diferencijacija« sem izgovoril
prvič dne 24. marca t. l. o priliki seje Zvezi-
nega upravnega odbora. Da bi ne bil tega
nikdar storil! Od tistega dneva začenja nam-
reč ona nečedna igra v naši organizaciji.

Pri tisti seji upravnega odbora smo posvetili
več ur napornega razmišljanja o življenju
duhovnega dela v Zvezi. Moja kritika se je
naslanjala na brezdvomna znamenja letargije
v naši organizaciji. (V kratkih besedah sem
to poudaril v uvodnem članku 7. štev. letoš-
njega »Uč. Listu«. To mrtvaško stanje naše
Zveze ni moja hudobna iznajdba, niti ko-
varska spletkarstva strankarskih možganov, ampak
žalostna istina. Da sem pokazal na to resnico,
je bila moja dolžnost, kot člana upravnega
odbora. In da nimam navade ostati samo pri
konstataciji zla, to vedo vsi tovariši, ki z
mano skupaj delajo, t. j. vsi člani upravnega
odbora, to vedo zlasti dobro vsi učitelji v
sežanskem učiteljskem društvu. Moji kritiki
razmer v društvu in v Zvezi sledi vedno
iskanje njihovih vzrokov in nasvet sanacije.
Za to svoje delo nisem še-le potreboval na-
sveta pred par tedni v »Uč. Listu«, da naj
iščem vzroke slabih razmer in izvajam po-
sledice. Ravno ta moj način delovanja je
vzbujal pri vodilnih krogih učiteljske organi-
zacije, toliko danes kakor v preteklosti, nape-
tost in slabo kri. Namesto stvarnega odgo-
vora, so se zatekli vedno k nečednim kora-
kom. Tudi danes ni dosti boljše.

Toda k stvari, da dokažem to trditev.

Letargija in postanki gnilobe v naši orga-
nizaciji so dejstvo. Če je kdo tako slep, da
tega ne vidi, upam, da mu odpremo oči na
letošnjem delegacijskem zborovanju. Išči-
mo torej vzroke, da ozdravimo to stanje, drugače
pogine Zveza na tej svoji rak-rani! Storil
sem svojo dolžnost in skušal pokazati — po
svojem prepričanju seveda — na prave vzro-
ke tega pojava. Poslužil sem se v to svrho
tistega organa, ki je v prvi vrsti poklican k
temu delu, t. j. upravnega odbora. Naletel
sem ne samo na nerazumevanje svojih pred-
logov, ampak naravnost na sovražno razpo-
loženje. Skušal sem s primernim člankom
vpeljati razpravo o tem vprašanju. V prvem
hipu razburjenja tudi članek ni našel milosti
v očeh upravnega odbora; še-le pozneje, ko
sem odšel s sklepom, da dam v pretres svoje
predloge delegacijskemu zborovanju, od ka-
terege upam vendar nekoliko več sodobnega
pojmovanja, je upravni odbor odbil članek
rep in milostno dovolil njegovo objavo v listu.

Toda članek, ki pomenja po nazorih uprav-
nega odbora razbitje Zveze, je ostal brez
odmeva. Da ima upravni odbor pravico biti
drugega mnenja, je jasno samo po sebi. Da
pa imajo upravni odborniki tudi dolžnost
motivirati svoje mnenje v tako važnih zade-
vah, na to se izmed cenjenih tovarišev ni zmi-
slil nihče. Pač pa so naročili Zvezinemu pred-
sedniku, da napravi romanje po učiteljskih
društvih z namenom, da pošljejo svoje
delegatje na zborovanje z devizo: »Vsi za
krepko nerazdeljeno Zvezo!«. To naj bi bil
stvaren odgovor na očitanje, da Zveza spi in
da se vrinjajo vanjo nezdrave razmere. Če
vlada v Zvezi letargija, (in to je fakt), če
»Uč. List« v taki obliki ni glasilo organizacije,
če ne vzgaja zlasti učiteljskega naraščaja, če
Zveza nima kulturnega programa, vprašam
Vas, cenjene tovariše iz upravnega odbora:
»Kaj si bo pomagala delegacija s frazo o

krepki in nerazdeljeni Zvezi?« Za tako Zve-
zo smo vsi, o da, in še kako radi bi jo imeli;
če kdo, sem čutil jaz pomanjkanje take krep-
ke Zveze. Toda fraza nam je ne bo dala; tudi
če kriči delegacija 24 ur zaporedoma »živela
krepka nerazdeljena Zveza«, ostala bo sicer
nerazdeljena, a enotna in krepka ne postane.

Vprašam Vas nadalje, tovariši odborniki:
»Kaj ste še drugega vtaknili v potno torbico
društvenih delegatov? Ali ste pretresli skupaj
kulturni program Zveze, ali ste dali jim na
pot kak delovni proračun Zveze v prihodnjem
letu, ali ste sploh razmišljali o načinu sana-
cije?« Kaj še; vsega tega ni treba, saj imate
univerzalno mazilo za vse te bolezni. »Vsi za
krepko Zvezo«, ozdravi tudi Zvezinega raka.

Toda saj vem: v rokah imate še nek drugi
trumpf. »Zveza je strokovna in ne politična
organizacija«. To govore voditelji, ki so sami
najvnetejši pristaši naše slovenske buržoazne
politične stranke. Tudi mi hočemo strokovno
organizacijo, ker vsaka druga enotna učitelj-
ska organizacija je nemogoča. Ne bomo pa
trpeli take »strokovnosti«, ki služi političnemu
liberalizmu. To je petrefakt iz predvojnne
dobe in nositelji liberalizma nekdanje učitelj-
ske »Zaveze« so prenesli to svojo kulturno
misijo v vodstvo naše Zveze. To je kulturni
program današnjih naših učiteljskih vodite-
ljev. Ni čuda, če stoji zadaj amorfna masa
učiteljstva brez programa, brez politične za-
vesti. Podedovali smo nediscipliniranost kot
izvirni greh liberalizma.

Kulturni, gospodarski in politični liberali-
zem znači istočasno egoizem individija in ne
more biti podlaga niti zgolj strokovnosti naše
Zveze. Brez temeljite politične izobrazbe pa
ne more biti učiteljstvo niti kulturni činitelj v
svojem narodu. Kultura menda vendar spada
tudi v strokovno organizacijo učiteljstva. Kje
je naš kulturni program? Ali misli kdo, da je
mogoče kulturno delo med ljudstvom brez
razumevanja političnih potreb tega ljudstva?

Ni nam za to, da postanejo vsi učitelji ko-
munisti, pač pa za to, da bodo vsi politično
orijentirani. Vemo namreč čisto natančno, da
ne more izpasti delo za narod drugače nego
v smislu socializma. Tudi vsa kultura našega
ljudstva bo pomenila resničen napredek, le v
kolikor bo socialistično orijentirana. Dokaz
za to tudi »Edinost« in »Goriška Straža«.
»Edinost« je šla še dalje v tem oziru; kot pred-
pogoj vsakega poštenega dela za narod po-
stavlja socializem. Socializem ne more biti
danes več domena ene stranke, kakor pred
vojno, marveč vseh strank. Socializem je
danes podlaga bodoče družbe. Vsako dru-
gačno naziranje je škodljivo, je reakcionarno.
Sicer pa vam prizna to resnico vsakdo tudi
izmed naših starejših voditeljev. »Socialisti
smo vsi,« vam zatrjujejo, »o tem ni mogoče
dvomiti. Samo — (in tukaj začne prava stran-
karska diferencijacija) mednarodni nočemo
in ne smemo biti; smo pa vedno za naroden
socializem«. Drugi trde, da ne marajo brez-
verskega, so pa za krščanski socializem. Dej-
stvo je torej, da so vsi politično verzirani uč-
telji za socializem. In to dejstvo mi zadostuje,
da zahtevam od Zveze postavitve programa,
ki bi naj bil izraz socialističnega naziranja
učiteljstva. Iz tega programa lahko izpustimo
vse, kar bi povzročilo razkol organizacije, to-
rej vse to, kar loči posamezne socialistične
stranke. Kakor hitro imamo tak gospodarski
in kulturni program, bo zaplulo življenje sko-
zi vrste učiteljstva.

S takim programatičnim delom bomo one-
mogočili v bodoče

a) vsako slepomišljenje z raznimi programi,
kar je vedno istovetno s šarlatanstvom;

b) vsako trošenje energij, ki jih tako krvavo potrebujemo v današnjih bojih.

Kontrolirali bomo lahko učiteljsko delo za narod in mu dajali direktive.

Le na podlagi preciziranega programa nam bo mogoče pravilno taksirati šolsko vprašanje in ga uvrstiti na pravo mesto v vsem kompleksu narodnih problemov.

Ravno naša politična nezrelost je vzrok, da govorimo o šolski reformi brez načel in smotra, da krpucamo reforme, ki niso reforme, ki so pravi lucus o non lucendo.)

Hočemo pograma, ker je posledica vsake brezprogramnosti oportunistični, neiskrenost in gniloba. Zahtevamo pogram, ker se nam hoče zdravja.

Naše delo ni naperjeno proti političnim drugomislečim, ker znamo spoštovati poštenje in resno stremljenje v vseh strankah, toda boriti se moramo proti breznačelnosti. Zahtevamo, da Zveza vzgaja učiteljstvo, a to je mogoče le na podlagi načel.

Naše organizacije ne smejo voditi ljudje brez načel, zgolj po oportunističnih vidikih tudi iz zgolj tehničnih, demokratičnih razlogov. Tako vodstvo se ne more niti kritizirati, niti kontrolirati, niti mu predlagati direktiv. Na ta način izročimo lahko Zvezo v roke brezvestnežev, ki bi se lahko skušali povspeti po naših hrbtih na — površje. Rabimo programa, da na njegovem temelju lahko postavimo vsakoletna delegacija nekak kulturni proračun dela za naslednje leto, in da ob svršetku vsakega kulturno-poslovnega leta terja od vodstva račun od hiševanja, da pregleda storjeno delo, konstatira, ali se je delo vršilo po normalni tega programa, ali so voditelji organizacije vršili pošteno svoje delo ali ne. Nočemo, da bi krila Zveza posameznike pri morebitnem zasledovanju njihovih sebičnih težnenj. Hočemo vzgoje značajev, ki jih zlasti danes — v dobi splošne demoralizacije — krvavo potrebujemo. Stkratka: hočemo programa, ker hočemo biti kulturni delavci! In ker hočemo, da bo učiteljstvo v svoji socialni neverziranosti nevede podpiralo reakcionarno stremljenje gospodarskih in političnih izkoriščevalcev našega naroda, ali šlo v boj za kako kulturo, ki je bila mogoče enkrat napredna, a pomenja danes le anahronizem.

Da pa se ne bodo tudi te moje besede izrabljale v zmislu, ki jih nimajo, pribijem tole: Hočemo smotrenega dela v Zvezi na podlagi programa, **nočemo** pa tega programa Zvezi **oktroirati**. V to so poklicani vsi, ki jih je postavilo učiteljstvo na vodilna mesta. Vsako bojkotiranje tega dela moramo smatrati ali za zlo voljo, ki nima interesa na zdravju Zveze, ali pa za nesposobnost, ki se mora nadomestiti z zmožnostjo.

VICE ORLJAK:

Nešto o pevanju u pučkoj školi

Ima li pučka škola podučavati u kajdopisu?

Svakako nije baš potrebno, pošto netko može valjano pevati i bez poznavanja kajda. Naš ih čovek ne potrebuje, barem ne u pevanju svojih vlastitih pesama. Naš je narod ishitrio, ispevao mnogo svojih uprav krasnih pučkih napeva, a da za to nije trebao nota. Kajde nisu nit će ikada stvoriti pevačkog naroda, ako taj narod nema sposobnosti potrebne za pevanje. Uprav ove sposobnosti, naime pojašto grlo, razvit sluh i glazbeno shvatanje, stvaraju čoveka i narod vrsnim pevačima. Kajdopis koristiti može jedino za pevanje sposobnim ljudima i narodima; nepevačima tek vrlo malo pomoći može. — U pučkoj našoj školi red nam je dakle gojiti pevanje po sluhu već i za to, što učitelju na jednorazrednici ne preostaje raspoloživa vremena, a u drugu ruku, ovakovo pevanje po sluhu većma usavršava dečje pevačke sposobnosti. Još i za to, što ćemo mi u naše škole uvadjeti narodne melodije, što ih vodi le pučko grlo i uho. Iz naroda u školu, iz škole u narod. Ali ipak je poželjno, da i naše dete ne ostavi škole bez ikakva pojma kajda i glazbenih znakova. U dobrim pevačkim prilikama već u zadnjim godištima moglo bi se uvesti oteže pesme za dva

grla, gde će dobro doći kajdopis, da pevači točno drže vreme (tempo), stanke (pauze) i jačinu tonova. Svakako kajdopis pruža sliku melodije, ali melodiju valja dete da uči po sluhu. U ovom smislu mogu se uvesti i u naše hrvatske škole pesmarice s kajdama ili pevanke. No smatram s pedagoških razloga, da se pruži učeniku istom tada ukajdenu pesmu, kad ju naučio pevati po sluhu, čime mu se oštiri pamćenje i glazbene sposobnosti. U tu svrhu pevat će učenici izmenice sada iz kajdopisa, sada bez njih.

Kako ćemo učeniku predočiti poimanje nota? Jednostavno i zorno. Narisati ćemo na ploči stubište sa 8 i više stepenica, ili lestve sa toliko klinova, a obiležiti ćemo ih slovovima nina, nena, trojna, ili samo sa »la«, ili još bolje slogovima kakve rečenice, n. pr.: »Domovina majko sreće, — k tebi opet sin se kreće«, što tvori glásbenu lestvicu, te koju ćemo pevati uzlazeći i silazeći. Učitelj će preći dalje, te na svakoj stepenici zabiležiti običajnim glasovima (ce, de, e, ef, ge, a, ha, ce), što će ih pevati uzlazeći i silazeći. Deca će već sada lasno shvatiti, da gornja stepenica predstavlja viši (tanji) glas, a najdonja najniži ili najkрупniji; razumet će dalje, da se visina glasa menja svakom promenom stepenice. Sada istom moći ćemo predočiti prave note uporabom crtovlja. Isprva napisat ćemo ce-dur lestvicu uporabom crta, koliko ih već rabimo, tako će doći »ce« zabiležen na prvoj doljoj crti. A možemo na desetak crta napisati dve oktave ce-dura, koje će deci učitelj predočiti svirajući na guslama ili harmoniju.

Konačno će učitelj reći deci, da se radi lakšeg pregleda rabi samo pet crta za note; za to će »ce« biti prekrižan, buduć bi se ga moralo zabiležiti na crti. Ovako će deca i odrasli shvatiti, čemu nota ispod i nad crtama nose crte (jesu križave). — Sada će učitelj deci predočiti, kako oblik note pokazuje duljinu njezina glasa, dočim već otprije su naučila, da crte i položaj note pokazuje visinu i duljinu glasa. To moraju deca naučiti na primerima i pevajući.

Pokazat će dalje njima znakove za stavke (pauze). Sledi popevka sa svim glazbenim znakovima, koju učenici s učiteljem pevaju pokazivajući na kajde najpre učitelj, a tada učenik. — Da deca shvate križave, t. j. povisilice i ponizilice napisat će učitelj na ploči prostije dur-lestvice sa dotičnim znakovima, te ih pevati sa »la«, nina nena«, kojom rečenicom, a jedva tada pravim glazbenim nazivljem. — Upoznat će još decu sa dinamičkim znakovima (p, f, mf, ff) i sa guslenim ključem.

Dalje govoriti o notama i o teoriji glazbe učenicima naše pučke škole bilo bi nepotrebno i suvišno. — Ovoliko spomenuh o kajdopisu, pošto i naše učevne oslove uvadljaju note na višerazrednim školama, a držim shodnim, da se s njima upoznaju najstarija mladež i na jednorazrednicama, pošto danas sutra pevat će možda u zboru u crkvi ili na zabavi i drugde. Nova vremena, nove potrebe.

Metoda obuke u pevanju.

Najpre valja da učenici dotičnu pesmu prepisu sa ploče u svoje posebne biležnice ili pesmarice, ako te pesme nema u čitanci. Učitelj će im tada protumačiti sadržaj pesme, te značenje svake nepoznate reči. Ovu jezičnu stranu pesme obradit će on u jezičnoj obuci, u satu nastavnog jezika. Pročitati će tada pesmu makar i više puta i to ritmom melodije, da time pokaže, dali se ima pesma pevati po metrumu jambskom ili trohejskom. Iza učitelja čitat će ovako pobolji učenici pesmu, a onda lošiji. Jedva sada mogu učenici učiti napamet pesmu u školi ili kod kuće. Ne znadu li deca još čitati, morat će naučiti pesmicu iz ustiju učitelja stih po stih, odsek po odsek, za to treba da bude što kraća. Izakako učenici naučiše tekst, nek učitelj zapeva popevku. Da ih oduševi i da većom željom uzastojte naučiti ju, nek ju učitelj otpeva uz pratnju harmonija ili gusala. Već bi sada nekoga nadarenija deca umela s učiteljem zapevati pesmu, ako je ova dašto narodnoga kroja. No učitelj ne smije pri tome ostati. Ova vežba imade svrhu, da popevka deluje na stu-

stvo deteta i probudi u njemu volju da peva i nauči popevku pevati onako, kako ju peva učitelj. To je učenikov ideal.

Iza ove vežbe većina dece ne b. sama znala pevati i intonovati novu pesmu, pa da i znadu ponovnim pevanjem, učitelju — barem gde mu to moguće — dužnost je, da dete postavi na čvrste temelje pevanja, da ga upoznađe sa svakim tonom popevke, na kojima je osnovana. Prva popevka nek se kreće u opsegu tri glasa i počima sa tonom f ili g (a je previsok). — Učitelj će zapevati prvi (osnovni) glas popevke, tada će učenici. Pevajući pojedinački tonove, poslužit ćemo se slogovima: na, ni, tra — ili: la. Glas valja da deca drže tako dugo, dok ne dignu učitelj ruku ili gusdalo, bolje: učitelj taktirna brojeći. Prvi glas pesme valja decu uvežbati do neke moguće točnosti. Učitelju je paziti, da ne pevaju za po glasa niže, ili nešto niže, kako to čine naša istarska deca. U tu svrhu odabrat će lošije učenike, da ih posebice vežba u pogodjanju i pevanju glasa, dok ne poluči nekakav uspeh.

Kod svih svakako ne će uspeti, jer jednima manjka sluh (barem prividno), a drugima grlo. No u prosudjivanju dobrih i loših, učitelj može pogrešiti, pošto ovome ili onome dječetu ne manjka sluh i grlo, no samo možda nisu mu još razvita sva čutila, kaošto su u druge dece, što imala možda prigode više pevati, ili su dar pevanja baštinili od svojih roditelja. Da l' će učitelj ove »tvrda uha« zapustiti? Ne smije podnipošto, jer pučka škola ima zadaću, da sve učenike sviju sposobnosti podučava i usavršuje. Sva deca nemadu takodjer iste sposobnosti ni za računstvo, unatoč tome valja pučka škola da i one slabije u predmetu podučava i bar donekle razvije. Tako je u predmetu pevanja. Hrvatski učitelj ne smije jedino nadarene učenike vežbati u pevanju; njegova je zadaća i dužnost, da u toliko usavrši decu u pevanju, da sva mogu pevati, barem lakše popevke, kod navršše pučku školu. Narod bo naš peva čitav; i oni koji nisu pojasta grla. Hrvatska pučka škola mora toliko polučiti, da naš narod ostane i postane pevačkim narodom. — Lošijim učenicima može učitelj reći, da tiše pevaju, a kad većina naučila popevku, nek ju večkrat zapevaju najbolji i bolji, a najposle svi bez iznimke. Ovoga pravila valja da se drži učitelj u svim godištima. I u godnjem razredu (godištu) valja pevati bar početkom škol. god. i takove najlakše već poznate pesme, da ih mogu pevati i ona manje sposobnija deca barem u društvu s boljima. (Nastavit će se).

IVAN VOUK:

Vzgojni smotri

(Nadaljevanje.)

Veda, ki se peča z vzgojo se imenuje vzgojeslovje ali pedagogika. Iz tega, kar sem do sedaj povedal je razvidno, da se mora vzgojeslovje opirati tudi na druge znanosti.

Vzgojitelj mora dobro poznati predmet svojega vzgojnega dela t. j. otroka, ako hoče do bro vzgajati. Telesno bom dobro vzgajal otroka, če poznam, kaj je človeškemu, tukaj otroškemu, organizmu koristno, ali kaj mu škodi. Znanost, ki govori o človeškem telesu je fiziologija, a ona, ki govori o sredstvih, da ohranimo telo v zdravju in normalnem razvoju — higijena ali zdravilstvo. Dušne vrline bomo krepili in dušne napake slabili, če poznamo otroško dušo. Navadno pozna mati precej dobro svojega otroka v telesnem pa tudi duševnem pogledu. Razume ga, ugane, kaj mu je prijetno, koristno, kaj ga veseli, kaj žali itd. Zato je v prvih časih materina vzgoja najprimernejša. Toda pozneje, ko je otrok že telesno in duševno razvit nekoliko, je treba že umetnejše roke, da ga privede k končnemu smotru. Zato se mora dober vzgojitelj seznaniti nekoliko z vedo, ki govori o človeški duši. Ta znanost je dušeslovje. Vse te vede: fiziologija, higijena, dušeslovje nam torej služijo, da spoznamo natančno material vzgoje t. j. gojenca.

Sedaj nam je zopet govoriti o smotru. Smotter vzgoje pa določa druga znanost, t. j. tista, ki govori o dolžnostih človeka, ki jih ima do družbe in do sebe. Ta znanost se imenuje

etika ali morala. To nalogo je pri nas dosedaj opravljala cerkev v verskem pouku. Ker je učenje veronauka v tej državi neobvezno, predpisuje učni načrt tudi moralni nauk.

Obstoj družbe je mogoč, kakor sem že omenil, le na podlagi skupnih življenskih nazorov. Ti skupni ideali drže človeško družbo po koncu, ti ideali so del svetovnega naziranja. V etiki si je družba postavila gotove moralne zakone, ki ukazujejo posameznikom: to smeš, tega ne smeš, to moraš. Te postavbe vsebujejo vsi etični sistemi ali moralke. Tak etični sistem je na pr. tudi katekizem. V desetih božjih zapovedih se nam kažejo te postavbe. Strogo izvrševanje teh postav pa je zelo težko, kakor vsi vemo iz življenske izkušnje. Vsakdo priznava lepoto teh nauk, toda doseči popolnost v izvrševanju teh ukazov je nemogoče. Popolnost bo ostala še dolgo nedosegljiv ideal. Toda stremljenje k idealom nas vsaj približuje k njim. In ravno ti ideali, ki so za nas nedosegljivi, katerim pa se skušamo približati, so ona vez, ki drži družbo. Ni si mogoče predstavljati etičnega sistema, ki bi bil naperjen proti družbi. Kdor hoče, da se družba ohrani, ta mora ohraniti njene etične ideale ter jih predati naslednjemu rodu. Vzgojitelj pa se mora zavedati teh idealov, on mora imeti svoje prepričanje o tem, da je nekaj dobro, a drugo zlo. To njegovo prepričanje ali njegovo naziranje pa je ravno tisti smoter, h kateremu hoče privedi mladino. Smoter pa mora biti trden, prepričanje se ne more menjati z lahkim srcem. Dobro mora ostati dobro, zlo pa vedno zlo.

Sedaj se nam vsili vprašanje: Torej človek, ki hoče poznati smoter, se mora tega učiti? Odgovor na to vprašanje ni tako težak. Vsak normalno razvit človek ve že po naravi precej dobro ločiti čednost od nečednosti, dobro od zla. Človeške kreposti pa so v splošnem pri večini kulturnih narodov iste in splošno priznane. Težje je seveda spoznavanje poti, ki vedejo do smotra.

Večkrat smo čuli stavek, da je zgodovina učiteljica človeštva. Zgodovina nas seznanja s človeškimi družbami raznih časov, torej z onimi družbami, iz katerih je izšla tudi naša družba. Govori nam o postanku, razvoju, a mnogokrat tudi o razpadu družb. Veliki narodi, velike in mogočne države so se pojavile v zgodovini, se razvijale, dosegle višek razvoja nato so začele propadati in so razpadle. Pri razpravljanju o teh dogodkih pa se kritična zgodovina ne zadovolji s tem, da samo konstatira dejstva, temveč ugotavlja tudi vzroke, zakaj se je tako godilo in ne drugače. Te izkušnje bi moralo človeštvo uporabiti ter odstraniti vzroke, ki vedejo v pogubo. Tudi vzgojeslovje ima svojo zgodovino in v naslednjem se bom na kratko dotaknil preteklosti, seveda le z ozirom na predmet današnje razprave. Govoriti hočem o vzgojnih smotrih nekaterih kulturnih narodov.

Najpoprej bi govoril o Grkih. Na kulturo in s tem tudi na vzgojo tega naroda so vplivali razni činitelji: vera, značaj dežele, narodna zavest. Narod so tvorili le gospodujoči razredi, sužnji in polsužnji takozvani heloti in perijoki, so bili brezpravni. Grkov je bilo več plemen, ki se niso nikdar združila v politično enoto, nasprotno bili so si vedno v lašeh. Med temi plemeni so se zlasti odlikovali Atenci in Špartanci.

Znana je strogošpirtantske vzgoje. Prvi in glavni smoter te vzgoje je bil: vzgojiti do bre vojake. Helotje so morali delati za vladajočo militaristično kasto. Špartanci so do zadnjega ostali zakrknjeni militaristi, zato niso ustvarili velikih kulturnih vrednot, dasi se moramo čuditi nekaterim njihovim krepostim.

Atenska vzgoja ni bila tako stroga. Sicer je tudi pri njih prevladovala telesna vzgoja, a zavzela je drugačne smeri nego pri Špartancih. Zdravo a tudi lepo telo je bil smoter telesne vzgoje. Poleg gimnastike t. j. telesnih vaj so gojili tudi muziko, to so bile dušne vaje. V začetku je obstajala duševna vzgoja v učenju petja, igranju na liro, v lepih plesnih kretnjah. Iz tega se je pozneje razvilo pesništvo. Sploh je veljalo prvo njih načelo: Dobro in lepo. Smoter vzgoje je bil v poznejših časih: Izobrazba telesnih in umstvenih sil

ter plemenitega čustvovanja. Taka vzgoja se imenuje harmonična ali skladna. Vzgoja deklic je bila precej zanemarjena.

Rimljanska vzgoja si je postavila za smoter: Vzgojitev zvestega, požrtvovalnega, vojaško in politično zrelega državljana. Vzgoja je bila bolj družinska. Država je bila vse.

Krščanski vzgojni smoter: Vzgojiti čednostnega človeka, glavna čednost ponižnost. Ker je po krščanskem naziranju posvetno življenje le priprava za posmrtno življenje, zato je bila zlasti v prvih časih telesna vzgoja precej zanemarjena, a dušna izobrazba enostranska.

Vitezka vzgoja. Vitezki redovi so nastali za časa križarskih vojsk, vitezi so bili strežniki ranjencev in bolnikov na bojnem polju; opravljali so službo rdečega križa. Pozneje se je iz teh redov razvil poseben stan, to so bili plemenitaši, graščaki. Smoter: Izurjen borilec, lepo vedenje, zlasti kavalirstvo napram ženskam.

Če sem govoril o vzgoji in vzgojnih smotrih pri teh družbah, imamo v mislih večinoma vladajoče kroge. Proletariat je bil večidel prepuščen samemu sebi. Proletarec se ni mogel in se ni smel zavedati svoje človečnosti, zato ne moremo tu govoriti o kaki smotreni vzgoji. Če je bilo kaj vzgoje, tedaj je bila ta v službi vladajoče kaste. (Konec sledi).

J. PAHOR:

Jasneje

Polemika s tov. Kleinmayrom je težavna iz dveh razlogov, prvič, ker je prišel v razmerje med opozicijo in vodstvom Zveze kot Pilat v vero in drugič, ker je osebno silno občutljiv. Sezansko učiteljsko društvo je obsodilo »izjavo«, ki jo je tov. Kl. podal v manjšem ali večjem sporazumu z Zvezo za slov. in hrv. učiteljstvo pri deželni konferenci. Da je »izjava« taka, kakršna je, ni tedaj kriv sam tov. Kleinmayr. Da pa se bo tov. Kl. uspešneje branil z večjo falango, je porabil priliko z resolucio o reakciji v Zvezi, kar se je sprejelo na istem zborovanju Sez. učit. društva. To pa je posebna zadeva v naši organizaciji in mnogo važnejša kot epizoda z »izjavo«. Ko bi tov. Kl. to zadevo pustil v miru, ker je ne pozna, se mu ne bi bilo treba razburjati, da smrdita moj in Hreščakov članek v zadnji (15.) številki Učit. lista po gnojnici. Kar sem pisal o takozvani »strokovnosti« Zveze, to vendar ni bilo naperjeno proti tov. Kl., temveč proti vsemu kruhoborskemu kurzu, ki se je ugnezdil med učiteljstvom posebno po zborovanju delegacije v avgustu 1920. Rekel sem, da so ga zakrivali tisti med nami, ki znajo dokazati, da je celih devetindevedeset razlogov za nepoštenost, medtem ko je za poštenost en sam. Tov. Kl. se je kar sam prišel med nje, kajti jaz sem razločno zapisal, da se do zadnjega trenutka ni zmenil za »Zvezo«, ki je hodila svoja pota brez nje. Lahko bi si bil torej prihranil nepotrebno razburjenje in prav tako vsako škiljajoče namigavanje. Meni so namreč že po naturelu zoperne razne slavnostne prilike in se jim izognem, če mi je le mogoče. A če moram biti zraven, ne govorim ne v imenu slovenskega učiteljstva in ne nikogar drugega ter varujem svojo osebno čast. —

»Izjave« pri deželni učit. konferenci ni mogoče rešiti, tudi ne s poslancem Lavrenčičem oz. s političnim društvom »Edinostjo«, v katerega imenu se je govorilo v Rimu. Čudim se tov. Kl., da se lovi za takimi dokazi in ga ne morem razumeti. Mnenje ene politične stranke je zanj dogma, če se tudi vidi, da je na lončenih nogah. Spoštovati zakone, biti državljani in imeti ideale kot nacionalist, to je nerazdružljivo, ker je ideal vedno zadnja posledica, konsekvence neke ideje. Če se torej kdo skriva v polemiki za vogal polit. društva »Edinosti«, se je slabo skrtil, neglede na dejstvo, da naziranje učiteljstva v teh vprašanjih ni enotno. Nacionalizem in drugonarodna buržoazna država je prav tako nasprotje kakor državljanska zvestoba in mednarodnost. Tov. Kl. je namreč previdno zamolčal družboslovno dejstvo, da je sočasna država — tvorba v pesteh »gornjih desetih tisočev«, ki istovetijo svoje koristi s koristmi vsega naroda — vsaj pol stoletja v borbi s širokimi množicami istega, svojega ozemlja, ki zahtevajo, da vladaj oni, ki dela, ki proizvaja, skratka, ki postavljajo proti načelu organizmov povsem nov princip, princip dela. In kdo je produktivno ljudstvo, če ne kmetje in delavec, ročni in umstveni? Tov. Kl. je govoril italijanskim učiteljem, a ne vsem in tudi ne najprej njim. Govoril je za pobratenje tistim, ki za pobratenje načeloma niso in o domovinski ljubezni tistim, ki mu ne bodo nikdar čisto verjeli. Ne bi bilo treba razgrajati na dež. učit. konferenci, da bi učiteljstvo sprejelo nekaj naših zahtev. Res je, da se dajo krivice tudi uzakoniti, a prav tako je res, da krivicam narava sama črta meje, močnejše, kakor bi jih želel krivičnik. Zato se niti

s krivicami ne more opravičiti, če kdo vsa načela prevrže in če zmeša stvari, ki so združljive kakor ogenj in voda. Tov. Kl. dobro loči kot marsikateri drugi učitelj, zato je toliko bolj obsodbe vredno, če sestavi izjavo, polno načelnih protislovij, da jo porabi kot nekako taktično potezo. Tov. Hreščak ima prav in učiteljstvo si bo moralo zapomniti njegovo besedo, da bodi politika sveta dolžnost moža, ne pa vlačuga.

Drugo, kar nas iznenadja, je nastop tov. Kl. za reakcijo v Zvezi. Zakaj so koncem l. 1920. nekateri nastopali proti nam, so dobro vedeli, kakor smo mi imeli dovolj vzrokov, da se ne ogrevamo več za Zvezo, ki je nele zavrgla svoja pravila, temveč tudi pustila, naj učiteljstvo nastopa popolnoma na svojo pest v vseh stanovskih stvareh. Toda da bi bili nezprosni rušilci vsega, kar se je zgradilo v Zvezi, to tudi ni res. Kakor smo bili zraven od prvega začetka (16. 11. 1919.) ter smo sodelovali pri vseh važnejših zadevah in morda bistveno pripomogli, da se je organizacija vzdržala, tako smo tudi v novembru 1920., ko je bila nevarnost, da pride do razkola, organizatorno in moralno podprli zadevo mladinskega lista, za kateri smo se zavzeli posebno pri delegacijskem zborovanju v avgustu. Voltov ključ Zveze in njenega obstanka je zdravo finančno stanje. Kdo ga je zasigural? Tov. Hreščak, čeprav se je raznim delegatom v februarju 1920. zdel prispevek dosti previsok. Tudi v Učit. listu smo sodelovali, dokler je bila beseda kolikortoliko svobodna. Skratka, bili smo zraven, če nas je klicala dolžnost, vselej, kadar je šlo za koristi stanu in šole. V navskrižje pa smo prišli tedaj, ko smo videli, da se je razpasel v organizaciji nezdrav oportunitizem, ki je hotel napraviti iz Zveze nekaki sankcijski urad za vse stranpotece učiteljev, ki jim je stanovska kolegialnost puhla fraza in ki hočejo braniti »stanovske koristi« na svojo pest in po svoji uvidnosti, pa če padajo v bok tudi vsem ostalim.

Zdaj vpijejo na nas od vseh strani, da podiramo. In najbolj glasni so tisti, ki jih ni bilo zraven, kadar je šlo za delo. Tov. Kl. nam stavi kar v usta besedo: Zvezo bomo razbili, moramo jo razbiti! Ali ko sva bila s Hreščakom pri sejah organizacijskega odseka, kadar nas je predsednik klical, takrat ni bilo tov. Kleinmayra od nobene strani. Takrat sva morala čuti očitano, češ, ta je vajinih nazorov, a ga ni od nikoder, čeprav je član odseka! Zdaj rešuje Zvezo on in sicer samo radi svojega »presnetega prepričanja«, da bova s Hr. postavila Zvezi križ na grob. Sicer mu je vseeno, če jo tudi razbijeva, kakor pravi in mu rad verujem, ali rešiti jo pa hoče vendarle in sicer samo radi tega, ker je — sedanje vodstvo Zvezo ustvarilo, kar je bilo slednjč tudi delo in ne najlaže in pri katerem sva sodelovala tudi midva s Hreščakom in najinimi somišljeniki.

Da bo pa tov. Kl. potolažen in v manjših skrbah, lahko brez hinavščine povem, da Zveze nočemo razbiti, če ji reakcija sama ne postavi križa na grob.

FERDO KLEINMAYR:

Par stvarnih pripomb in dostavkov

Nočem se lasati za pomen prav vsake besede v današnjem članku tov. Pahorja. Par nujno potrebnih dostavkov in pripomb z moje strani pa mora — hočeš nočeš — vzeti v kup, da bo res marsikaj jasneje in ne »jasneje«. Z lepo donečimi in več ali manj bobnečimi besedami bomo namreč res pripomogli nekemu »programu« na noge, bomo tudi s tem programom pričeli zaletavati se v zid, možko in junaško, in bomo spravili v najkrajšem času Zvezo tjakaj, kamor je zagazilo sezansko učit. društvo s slično metodo. Tudi to je — politika, sicer nekoliko drugačna, kakor je n. pr. ona socialističnih prvakov v Italiji, ki so zadnje čase menda tudi Pahorju in Hreščaku podali take zglede političnih potez in protipotez, da bi se morala (oba socialisti) tudi nekaj iz tega naučiti, vsaj to, da je skrajni radikalizem v politiki zelo dvorezno orožje.

Toliko v obče, v posebnem pa:

1.) Tov. P. pozablja vedno in vedno, da nisem govoril na deželni konferenci kot zastopnik — socialističnega učiteljstva, ker mi tega mandata nihče ni poveril. **Tov. P. naj torej najmanj nekoliko revidira svoje izhodno stališče v svoji polemiki proti meni.** Kot zastopnik slovenskega učiteljstva sem nastopal po svojem najboljšem uverjenju tako, kakor se mi je zdelo — **politično edino pametno, da dosežemo čimveč koristi za slov. šolstvo.** V omejeni meri se je to tudi posrečilo. Seveda pa bo odvisen menda boljši uspeh od spremembe smeri, kakor jo obljublja tov. Hreščak na Zvezinem zborovanju. Bodočnost bo učila!

2.) Tov. P. me s svojim naukom, »da so edino produktivno ljudstvo kmetje in delavci, ročni in umstveni«, gotovo ni presenetil. Manj pa še me je zadela moralna — brca, češ, kje sem bil jaz, ko so se vršile one dve, tri seje organizacijskega odseka Zveze.

Tam sem bil, kjer je takrat najhuje gorelo, tam, kjer nobenega slov. inteligenta ni hotelo biti zraven. Tam, kjer smo ustanovili ter na zdrave noge posta-

vili dosedaj največjo slov. kmečko gospodarsko združenje v pokrajini, ki danes šteje krogi 5000 članov. In to se je zgodilo proti vsem oviram strani slovenske inteligence. Da, to se je uresničilo kljub temu, da je tov. P. pisal članke proti združništvu ter v teh dobesedno trdil, da — »naš kmet še ni sposoben, da bi razumeval združno misel«. Smejal se je njegovim člankom seveda vsak količkaj zaveden kmet, ki filozofije (Pahorjeve) sicer ne pozna, a realno računa.

Tov. Pahor bi menda hotel imeti kar — kmečki punt; ali kako? Jaz sem delal z vsemi silami za gospodarski povzdig in za naobrazbo, za probujanje solidarnega čustvanja med našimi kmeti. Kmetije to vedo! Tudi na Pahorjeve takratne članke sem raje molčal — iz kolegijalnosti in — ker se mi je mož smilil. Sodim pa iz konfuznosti onih člankov, da bi tov. P. n. pr. ravno tako zavozil kmetijsko organizacijo, če bi ji stal manj sovražjen nasproti, kakor bo zavozil učiteljsko organizacijo, če pride v njegove roke. Bodočnost bo pokazala!

S kmeti sva torej končala, kaj ne? Tu vi, pa ravno vi tov. P. nimate nobene besede več! Kaj pa z delavci? Naj še tu naštevam? Mislím, da ste vsaj v tej točki mojega delovanja poučeni malo točneje, zato odkinem, ostanem pa vedno na razpolago. Vaš nauk torej ni veljal meni, kaj ne? Ne vprašam tega vsled — »občutljivosti«, temveč da rešim blamaže — vas, ki s frazami in nauki obsipate ravno one, ki jih ne rabijo.

Vse to velja za leta po vojni; kar sem namreč storil za kmeta in delavca pred vojno, to sem že pozabil, ali lepo vsotico znese tudi to.

In kaj sem zato sprejel? Take lepe napade po raznih slov. listih, (danes seveda molče, ker upoštevajo moje delo) take — »neprijetnosti«, da bi bilo ravno polovica tega povsem zadosti za vaše živce, hišne preiskave, zapor. To omenjam z ozirom na mojo »korajžnost«.

Napisal sem to vam v pouk, ki vedno govorite o koristolovstvu, brez imen in dokazov seveda, ter v pouk ljubljanskemu »Učit. Tovarišu«, da bo nekoliko poučen, kakšno »spanje« sem spal zadnja tri leta!

Torej tov. Pahor, o priliki onih sej sem bil zaposlen v najnujnejšem delu, (najnujnejšem celo po vaših besedah) prepustivši vam in tov. Hr. lažjo nalogo, ker sem imel v vas zaupanje, ki ga vidva v me nista imela.

Če se moji nazori krijejo v vajinimi, to je seveda drugo vprašanje. Jaz po razvoju sedanje debate to odločno zanikam.

3.) K izjavi, podani na dež. učit. konferenci, še sledeči dve ilustraciji. Obe govorita meni v prilog.

Na zborovanju srednješolskih učiteljev Julijske Benečije je zastopnik slovanskih profesorjev izjavil, da »odklana vsak iredentizem«, (prof. Budal). To je tudi »politična« izjava in čudno se mi zdi, da ste šli preko nje brez drugega, dasi tvori ona del izjave podane na deželni konferenci.

Dalje; to pa »Učit. Tovarišu« v pouk. Nemški učitelji v Sloveniji so podali že dolgo pred letom dni enako izjavo, da bodo kot stan vršili svojo dolžnost zvesti novi domovini in njenim zakonom. To izjavo so vsi slov. časopisi zabeležili z zadovoljstvom in pohvalo. Seveda ni nikomur tedaj padlo na um, da so se s to izjavo nemški učitelji v Sloveniji odpovedali svojemu delovanju za nemško kulturo in nemško šolstvo. Kar je pa onostran prav, to mora biti tudi tostran prav! Dvojne morale vendar ne bomo zagovarjali, dokler smo možje in ne babe.

Za danes sklenem, prepričan, da vaju nikoli ne bom prepričal, a trdno uverjen, da vaju bodo dejstva slednjič vendarle naučila, da je bilo moje naziranje o »politiki« pravilno, ker uspeh je ravno tisti preizkusni kamen, ob katerem se pokaže dobrota teorije. Želim pa vama najboljši uspeh, ker nikakor nočem brez drugega trditi, da je moje mnenje pravo. Meni je v častno zadoščenje, da sem že do danes z zvrhano mero izpolnil nalogo svojega življenja. Preprirov mi je pa že povsem dovolj. Zato se tudi ne bom prepričal niti o vprašanju jeli politika vlačuga, ali ni vlačuga, jeli naj bo vlačuga, ali naj ne bo vlačuga... Jaz namreč o vlačugah malo umevam, nisem imel prilike... O politiki pa imam svoje mnenje, prav nič otročje, in niti kriv nisem, da je mnenje tako. Ko se namreč politika prekrsti, ali pa spremeni svojo vsebino — potem bomo drugače govorili o nji.

Pridržujem si sicer, ako bo to po Zvezini skupščini v Vipavi še potrebno, dostaviti še nekaj svojih pripomb k uvodnemu članku tov. Hreščaka, ter mu s prstom pokazati, kje kljubu dobrim idejam greši z nedoslednostjo in kje se lovi za fantomi. Zdi se mi namreč, da je tov. Hr. teoretično prav dobro podkovan, ali očitno podcenjuje razmere in okoliščine ter ne pozna ljudi — niti svojih pristašev ne. Sklicuje se pa na razsodnost naših delegatov ter na njihovo tozadevno glasovanje o spornih točkah. Na ravno isto se sklicujem tudi jaz — menda imam pravico? — ter kličem delegatom: Dobro pretehtajte, dobro preudarite ter pazite, kaj delate, ako vam je pri srcu dobrobit Zveze, slov. šolstva in učiteljstva. Ne bobneče fraze, ne povzdignjeni glas in prst naj vas ne podkupi, trezno premislite, da bomo pisali zgodovino našega naroda in našega šolstva v računsko knjigo in ne v — sanjske bukve. Možno je res zadeti terno, ali ta možnost je na sto

tisoč slučajev le ena. V tako hazardno podjetje se nam pa zasedaj ni spuščati, vsaj jaz tako menim. Viedeli bom, kako menijo drugi.

Za Hreščakove blagolglasne propovedi izluščim jaz namreč sledeče jedro:

1.) premisa: slov. učiteljstvo je brez programa, brez polit. zavesti, ni socialno izobrazeno, oz. je socialno neverzirano, ni se dosedaj pečalo s socialnimi vprašanji, manjka mu splošno socialistična orientacija;

2.) zato se mora slov. učiteljstvo izobraziti v socialističnem smislu in duhu, vseeno pa je, ali sloni ta izobrazba na temelju komunizma ali narodnega socializma ali krščanskega socializma;

3.) le tako izobrazeno učiteljstvo bo usposobljeno za smotreno delo, stanovsko, šolsko in ljudsko;

4.) to delo pa naj vodi Zveza, na podlagi strogo določenega programa; posebnega programa (ker ima pač Zveza menda kot socialna tvorba že nekak program), ki naj urejuje vse učiteljsko šolsko in izvenšolsko delo. —

Tako torej!

V prvo izražam svoje mnenje, da slov. učiteljstvo nikakor ni socialno tako nevedno, kakor na več mestih trdi v svoji nedoslednosti tov. Hreščak. Po veliki večini je učiteljstvo celo socialno dobro izobrazeno, kar potrjuje njegovo delo med ljudstvom. Kdor danes dela med ljudstvom in za ljudstvo, ta ve, da ga zato čakajo batine. Če pa učiteljstvo kljub temu deluje za blagor ljudstva, je to znamenje, da je učiteljstvo socialno naobrazeno, da ima svoje prepričanje, tudi politično, za katero se izpostavlja. Seveda — v ono smer menda po večini ni »izobrazeno«, ki jo ravno tov. Hr. želi. Tega pa zasedaj ne izreka, celo zavaruje se proti temu. Slov. učiteljstvu tudi ni manjkalo prilik, niti mu jih ne manjka, da se socialno in politično izobrazijo (predavanja, časopisi, knjige, politična društva raznih barv ter — v prvi vrsti — lastne krute življenjske izkušnje).

Ali pustimo to. Recimo, da slov. učiteljstvo sploh nima pojma o socializmu vobče, da je torej Hreščakova premisa prava.

Kaj sledi iz tega? Le pazite tov. Hr.! Vi zahtevate od tega učiteljstva, da se potom Zveze menda orientira v socialistični smeri, vseeno je v kateri, v komunistični, ali narodno socialni ali krščansko socialni itd. Seveda mora biti to vseeno, ker to koncesijo morate zasedaj vsaj dovoliti z oportunističnega stališča, drugače vam jih ne sede mnogo na to limanico.

Zdaj pa treba podati temu socialno nenaobraznemu učiteljstvu nekak program. Kdaj naj mu ga postavimo, oziroma oktroirali mu ga ne bomo; samo naj si ga postavi. Kdaj? Ze sedaj v Vipavi? Predno se je namreč učiteljstvo do dobra orjentiralo v socialističnem smislu? Ali pa pozneje, ko bo že orjentirano v raznih smereh od komunizma do narodnega socializma?

Pred tem duševnim procesom bi bila nesmisel zahtevati od nepoučenega učiteljstva, da postavi točen, enoten, za vse člane in za vsak slučaj obvezen program. Po tem procesu pa bomo imeli kar več programov, vsi bodo točni, nobeden enoten, obvezen pa niti za one, ki ga predložijo.

Ali pa bodi ta program, (nekako navodilo »Kako postanem energičen?«) le nekaj tako splošnega, s splošnimi frazami izraženega, da v to steklenico »mazila za vse« lahko zmašimo najrazličnejša streljenja, najbolj si nasprotujoče ideje? Torej — splošno socialističen; ne krop ne voda.

Pa boste dejali, da je učiteljstvo že toliko socialno izobrazeno, da si postavi ono — malenkost, ki mu pravite program, že v Vipavi. Aha torej je izobrazeno? Potem mu pa izobrazbe ni treba pade s prvo točko vred druga in tretja. Ne tako? Reči ste hoteli, da je izobrazeno in da ni; ta je, oni ni, ker se mu ne da; ta je v tej smeri, oni v drugačni.

Torej splošno, enotno socialno, oziroma socialistično izobrazbo v gotovi, jasno začrtani smeri. To je edino zdravilo. Zdaj teče ura prav. Zdaj pa je vaša dolžnost, da nam v Vipavi jasno poveste, kaj želite, da bi postali vsi skupaj, kar en bloc: krščanski socialci, narodni socialisti, reformisti, komunisti itd.? To je vaša dolžnost v zadnjem slučaju, da ne bomo — »slepomišili« (beseda je vaša, ali pa tov. P.).

Brez predhodne splošne in temeljite socialistične izobrazbe torej ne pojde še zadeva s programom. Ostala bi zasedaj le kot predpriprava točka o socialni samoizobrazbi. Zveznih članov. To pa se reducira v praksi na par društv, predavanj, radi katerih pa res ni bilo treba toliko ropota.

Tov. Hr. menda v svojem navdušenju ne čuti v kakšna protislovja pada. Naravnost čudovito pa je njegovo in tov. Pahorja smešenje »strokovnosti« Zveze, češ, da ji strokovnost ne podaja življenjske vsebine, t. j. hoče strokovnost, ali neke posebne vrste. Jaz pa trdim, da je ravno strokovnost jedro Zveze, ki ravno s strokovnostjo najbolj koristi sebi, šoli in ljudstvu, da ravno v strokovnosti tiči eminentni socialni pomen Zveze. Da, trdim proti vsakemu, da brez strokovnosti naše Zveze ni. Vzemite Zvezi strokovnost, kaj ostane? Družba inteligentnih ljudi, ki ni niti treba, da so učitelji in ki se lahko bavi potem s čimur koli, tudi z žogometom. Ako v strokovnosti poudarjamo prvi in glavni atribut Zveze, poudarjamo s tem tudi njen namen in po-

men. Lahko ji pridodamo še druge attribute, ali vsi so le stranskega pomena. V prvo pa ne smejo škoditi glavnemu namenu Zveze.

Brez politike ne gre niti v strokovni zvezi — sta trdila tovariša Hr. in P. Kako pa to, da so socialistični prvaki v znameniti pogodbi s fašisti izjavili, da treba strogo ločiti socialistično politično organizacijo od njenih strokovnih in gospodarskih, ker slednje ne odgovarjajo za dela prve! Jeli menijo s to izjavo resno, ali pa je socialističnim prvakom politika — tudi »vlačuga«? Tu imaš, pa odgovori. Jaz sodim, da menijo resno, ter da so s to — diferenciacijo priznali staro načelo o delitvi dela ter da »strokovnost« ni kar tako, da bi se ji človek smejal.

Ne vem, ali je res toliko ljudi na teme padlo, ali pa Hr. vse bolje razume. Potem mu moramo seveda odpustiti marsikatero nedoslednost, a da bi je ne zapazili že z zaprtimi očmi, tega pa še ne more zahtevati od nas.

Družimo ljudi na podlagi njihovih skupnih interesov, to je prvo socialno načelo. Siloma pa vezati ljudi na podlagi njihovih nasprotujočih si načel, to se mi zdi pa čudež, ki ga mirnodušno prepustim tov. Hreščaku.

»Hočemo smotrenega dela v Zvezi na podlagi programa« pravi Hreščak. Ako je ta program istoveten s § 2 Zvezinih pravil oziroma ga bistveno ne pretvarja, se strinjam povsem z njim; brzkone pa bo drugačen, zato si ga bomo poprej ogledali, ga pretehtali ter dobro premislili, predno kaj storimo, kar bi Zvezi le škodilo, kar bi ji postal le nepotreben balast, zamorivši njeno glavno delo, in kar lahko bolje opravi drugo društvo, ki je v to poklicano in ustanovljeno.

ŠOLSKE VESTI.

Smrtna kosa. V Štandrežu pri Gorici je po dolgi mučni bolezni umrl tov. učitelj Anton Paškulin. Bodi mu blag spomin!

Pogreba pok. Bertoka se je udeležilo tudi zastopstvo naših ital. tovarišev, na čelu jim okr. šol. nadzornik za ital. šole g. Parentin. Okr. šol. nadzornik za slov. šole g. Vaselli se pogreba ni mogel udeležiti, kakor bi to tudi rad, ker je bil ončas iz kraja odsoten ter mu je vest o smrti in pogrebu dragega tovariša prišla prekasno.

Meščansko šolski tečaji. S 1. septembrom se otvorila v Trstu dva vzporedna izobraževalna tečaja za učitelje Julijske Benečije. Prvi tečaj je namenjen slovanskemu učiteljstvu, ki se pripravlja na meščanskošolske izpite; drugi tečaj pa italijanskemu učiteljstvu, ki se hoče izvežbati v slovenskem jeziku. Število vpisanih slušateljev se omejuje na 30 za vsak tečaj. Vsak vpisan slušatelj, ki ne biva v Trstu in okolici sprejme po 20 L dnevne.

Tečajji se otvorijo 1. t. m. ob 9 v prostorih meščanske šole v ulici via Rismond (nekoč via della Fontana) ter se zaključijo 30. t. m. Vpisovanje se vrši potom pisma naslovljenega na III. oddelek Gen. Civ. Kom. (Ufficio III. Istr. del Commissariato Generale Civile).

Iz seje okr. šol. sveta tolminskega. — Za definitivno nameščenje so predlagani: Peternej Metod (voditelj) Podgornik Mirko, Gerželj Albina vsi za Cerkljo, Perko Rudolf za Breginjo, Močnik Josip za Volče, Trebše Ivan za Žago, Gorjup Rudolf za Bolejano, Sivec Franc za Kred, Bradaškja Josip za Nevake, Podgornik Filip za Slap, Ivančič Albert za Gmast, Močnik Hubert za Šebrelje, Drekonja Ciril za Št. Viško goro, Mlekuš Olga za Bovec, Silič Justina in Oblesčak Marija za Tolmin, Ivančič Ema za Kobarid, Hrast Marija za Podmelec in Ravtar Marija za Žago. **Provizorično** se premeste: Sovdat Franc v Zalaz, Šturm Anton v Logje, Mervič Metod v Police - Vrh, Matelič Ivan v Tolmin na meščansko šolo, Mozetič Ida v Drežnico, Carli Alojz v Sočo, Bratina Ivan v Drežnico in Ščuka - Girardi v Tolmin na meščansko šolo. — Ni bilo možno ugoditi nekaterim prositeljem, oz. prositeljcem za službo, ker niso bile prošnje zadostno podprte. — R.

Sprejemni izpiti na slov. učiteljsku v Tolminu ter premestni izpiti se prične 21. t. m. Prošnje je vložiti do 15. t. m. pri ravnateljstvu učiteljskega. Prošnjam je priložiti: 1) krstni list, 2) zadnje šolsko spričevalo, 3) uradno zdravniško spričevalo. Vpisovanja se vrše 29. in 30. t. m.

Književnost in umetnost

»Novi rod«. Izšla je 8. štev. s sledečo vsebino. Čika-Jova: »Žalostni mišek« (pesem), Silvín Sardenco: »Vsiljenec« (pesem), Karel Širok: Polž pojde na Dunaj« (pesem), Fran Milčinski: »Zgodbe kraljeviča Marka«, Zvonimir Kosem: »Ofelija na morju«, Ant. Batagelj: »Šmarnice«, Fran Bevk: »Jurček pavel krave tri« (pesem), Ivan Zorec: »Pravljica«, Ksaver Meško: »Stara priča«, Andersen-Lipak: »Kraljčina na grahku«, Pouk in zabava. Kotiček malih. Uganke in seznam rešilcev uganek. Številko krasita dve pogojeni ilustraciji Bucika.